הקשבה, סובלנות ופתרון מחלוקות
יום הסובלנות הבינלאומי תשפ"ז

קהל היעד:
חינוך יסודי

משך השיעור:
90 דקות (ניתן לבחור חלקים מתוך הצעת המערך)

הקדמה:
יום זה מצויין בכל שנה ב 16.11 החל משנת 1995. יום המדגיש את חשיבות ההתייחסות בסובלנות כלפי האחר והשונה והסכנות שבחוסר סובלנות ויחס מפלה ולא שוויוני. כפי שנכתב בהצהרת עקרונות הסובלנות של ארגון אונסק"ו: "סובלנות הינה הרמוניה בין שונויות. היא אינה רק חובה מוסרית, אלא גם דרישה פוליטית וחוקית. כדי לחולל מודעות ציבורית, כדי להדגיש את הסכנות שבאי-סובלנות, וכדי לחדש את המחויבות ואת הפעולה למען קידום הסובלנות והחינוך, אנו מכריזים בזאת ש16- בנובמבר יהיה "יום הסובלנות הבין-לאומי". בכל שנה נבחר נושא שנתי. השנה הנושא הוא שותפות ואחדות. במערך שיעור זה נתייחס לנושא זה בהקשר של סובלנות.
מתוך: אתר המטה לחינוך אזרחי וחיים משותפים

סובלנות (tolerance) היא הכרה בקיומן ובזכות קיומן של דעות אחרות ושל מוסכמות תרבותיות אחרות.
מתוך: אתר האקדמיה ללשון עברית.

מטרות השיעור:
1. התלמידים יבינו מהי סובלנות ולמה היא חשובה בכיתה ובחברה הישראלית.
2. התלמידים יזהו את הקשר בין שיח מכבד, סובלנות והקשבה.
3. התלמידים יטפחו יחס של אמפתיה לאחרים בכיתה.

מהלך השיעור:
1. פתיחה: ציר התחושות: (10 דקות)
המורה מציג/ה במליאת הכיתה היגדים לבחירה (התלמידים מצביעים, זזים במרחב או מסמנים עמדה):
- "אני אוהב/ת את מי שחושב/ת בדיוק כמוני".
- "כשמישהו עצוב או כועס, הדבר הכי טוב הוא להגיד לו מיד מה לעשות".
- "אני יכול/ה ללמוד מכל אדם משהו חדש, גם אם הוא שונה ממני".
- "כשמישהו מתווכח איתי, קשה לי מאוד להקשיב לו עד הסוף".
- "סובלנות פירושה להסכים עם כולם תמיד".

שיתוף במליאה: "מי רוצה להתחיל...?" (5 דקות)

1. מה ההבדל בין להסכים עם מישהו לבין לגלות כלפיו סובלנות ?
2. מתי לאחרונה גיליתם סובלנות כלפי חבר/ה שחשבו או הרגישו אחרת מכם, או מתי מישהו גילה סובלנות כלפיכם?

2. עיבוד הסיפור: "הארנב הקשיב" (5 דקות):

הקראת הספר על ידי המורה או הקרנת הסרטון ביוטיוב בקישור הבא:

https://www.youtube.com/watch?v=kdNaU-VvQOY

שאלות לעיבוד הסיפור במליאה: (10 דקות)

1. מה קרה לטיילור בתחילת הסיפור, וכיצד הוא הרגיש ?
2. כיצד הגיבו החיות השונות (התרנגולת, הדוב, היען, הצבוע, הקנגורו, הנחש) ?האם הן באמת ראו את טיילור ואת מה שהוא צריך ?
3. מה עשה הארנב באופן שונה מכל שאר החיות?
4. האם הארנב היה צריך להגיד משהו מיוחד או להסכים עם כל דבר, או שעצם הנוכחות והסובלנות שלו לקושי של טיילור חוללו את השינוי?
5. כיצד הקשבה מאפשרת בסופו של דבר לבנות משהו חדש ביחד?

3. פעילות קבוצתית – "שפת החיות במחלוקות בכיתה" (25 דקות)

מחלקים את הכיתה לקבוצות של 4–5 תלמידים .כל קבוצה מקבלת דף משימה עם טבלת הדמויות ומקרה מחלוקת מחיי בית הספר :

1. **מקרה א:** 'שני תלמידים רצו להשתמש באותו מחשב/ציוד ספורט בהפסקה, והוויכוח הפך לצעקות.
2. **מקרה ב:** 'תלמידה הציעה רעיון לפעילות כיתתית, וחלק מהתלמידים צחקו עליה ואמרו שזה "רעיון תינוקי."
3. **מקרה ג:** 'במהלך משחק כדורגל, אחד השחקנים החמיץ שער מכריע והקבוצה כעסה עליו והאשימה אותו בהפסד.

משימת הקבוצה:

1. זהו כיצד נראות **תגובות של חוסר סובלנות** במקרה זה בהשראת חיות הסיפור:
   - תגובת "הדוב" (צעקות והאשמות הדדיות).
   - תגובת "הצבוע" (לעג, צחוק והקטנה של הכאב).
   - תגובת "הנחש" (רצון לנקום ולהרוס לצד השני).
2. הציעו כיצד תיראה **תגובת הארנב** (סובלנות והקשבה): מה ניתן לומר, איך מקשיבים לצד השני, וכיצד מגיעים לפתרון שאינו רומס אף אחד?

4. יישום כיתתי – "מצמיחים סובלנות בכיתה" (15 דקות)

בוחרים באחת משתי האפשרויות:

1. אפשרות א': "אוזני הארנב של הכיתה" (קיר הקשבה וסובלנות):
כל תלמיד/ה מקבל/ת כרטיסייה מעוצבת וכותב/ת בה מסר אישי של הקשבה וסובלנות (לדוגמה: *"אני מקשיב/ה גם כשמישהו חושב אחרת ממני"*, *"אני לא צוחק/ת על חבר שנכשל."*). הכרטיסיות נתלות על לוח קיר מרכזי.
2. אפשרות ב': התחייבות אישית מעשית-

כתיבת היגד אישי: *"מעשה קטן אחד של סובלנות שאעשה השבוע בכיתה הוא: אני מתחייב/ת להיות סובלני/ת ולהקשיב כאשר ..."*.

5. שיתוף במליאה לתוצרי התלמידים- (10 דקות)

6.סיכום והשראה (10 דקות)

קריאת ציטוט של הסופר פאולו קואלו: "מדוע הסובלנות חשובה כל כך? כי היא גורמת לנו לשים לב."

שיח מסכם במליאה:

1. כיצד דבריו של הסופר פאולו קואלו מתחברים למה שעשה הארנב בסיפור?
2. מה למדנו היום על היכולת שלנו להקשיב ולהיות סובלניים?
3. תנו דוגמה מעשית אחת (מעשה קטן) שתוכלו לעשות כבר מחר בבוקר כדי להפוך את הכיתה שלנו למקום סובלני ומכיל יותר.

נספח למורה: כרטיסיית דפוסי תגובה ומשמעותם האזרחית

המשמעות האזרחית/חינוכית	התנהגות במחלוקת כיתתית	אופן הפעולה בסיפור	הדמות
החלפת הטיעון בכוחניות ; סתימת פיות	הרמת קול, בריונות, כעס בלתי נשלט	צועק ושואג	**הדוב**
רמיסת כבוד האדם וזלזול בזולת	לעג, שיימינג, הפיכת קושי של אחר לבדיחה	צוחק ומלגלג	**הצבוע**
הסלמת הסכסוך ומעגל אלימות מתמשך	"מידה כנגד מידה", פגיעה מכוונת בחפצים/מעמד	רוצה לנקום ולהרוס	**הנחש**
אדישות חברתית וחוסר ערבות הדדית	"זה לא ענייני", התעלמות ממצוקה של חבר	מתעלם וקובר ראש בחול	**היען**
סובלנות הלכה למעשה – בסיס לחיים משותפים	הקשבה פעילה, מתן מקום לרגש, אמפתיה	מתקרב, שותק ומקשיב	**הארנב**